

HELSETILSYNET

tilsyn med barnevern, sosial- og helsetjenestene

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep

0030 OSLO

DERES REF: / YOUR REF:

VÅR REF: / OUR REF:

2014/935 2 JKT

DATO: / DATE:

15. september 2014

Høring - forslag om å fjerne henvisning fra fastleger når kvinner begjærer svangerskapsavbrudd

Statens helsetilsyn gir sin tilslutning til forslaget om å fjerne kravet til henvisning fra fastleger når kvinner begjærer svangerskapsavbrudd. Vi slutter oss videre til departementets presisering av at fastleger ikke skal kunne reservere seg mot henvisning til assistert befruktning eller mot å sette inn spiral/ forskrive prevensjon. Departementet er på denne måten tydelig på at hensynet til kvinnen veier tyngst. Samtidig søker løsningen å ta hensyn til de leger som av samvittighetsgrunner ikke ønsker å henvise til svangerskapsavbrudd.

Høringsnotatet drøfter på en god måte de praktiske og juridiske sidene ved problemstillingen, og behovet for et godt tillitsforhold med god informasjonsflyt mellom fastlege og pasient vektlegges. Statens helsetilsyn vil særlig uttrykke tilfredshet med forslaget klargjøring av de plikter og forventninger som rettes til kommunen som avtalepart med fastlegen. Kommunene er ansvarlige for å gi befolkningen nødvendig helsehjelp, og det er en viktig avklaring at det ikke er anledning til å inngå eller kontinuere en avtale med en fastlege som av samvittighetsgrunner reserverer seg mot å utføre oppgaver som er en naturlig del av fastlegens arbeid.

Som avtalepart sitter kommunen på de virkemidlene som er nødvendige for å unngå at det oppstår situasjoner der reservasjonsproblematikken blir tema og for å rydde opp i de situasjonene der det allerede har oppstått. Statens helsetilsyn har merket seg at Helse- og omsorgsdepartementet slår fast at dersom en fastlege ikke retter seg etter kommunens pålegg i en slik sak, så kan det i siste instans bli betraktet som mislighold av fastlegeavtalen og dermed oppsigelsesgrunn. En slik tilnærming vil etter vår vurdering være mer effektiv når det gjelder å hindre at fastleger reserverer seg, enn tilsynsmessig oppfølging og vurdering av administrative reaksjoner overfor den enkelte lege jfr. helsepersonelloven.

Denne tydeliggjøringen av kommunens ansvar vil ligge til grunn for tilsynsmyndighetens behandling og vurdering i slike saker. Tilsynets vil ha fokus på kommunen og følge opp kommunen som ansvarlig inntil forholdene er rettet. Forslaget styrker grunnlaget for en slik tilnærming fra tilsynsmyndigheten. Statens helsetilsyn har merket seg departementets anmodning om å gjennomføre en egnet tilsynsmessig oppfølging på dette området i 2016.

I tillegg til å holde kommunen ansvarlig, vil det i noen tilfeller være nødvendig å undersøke om det er grunnlag for å ilegge det enkelte helsepersonell administrative reaksjoner, jfr. helsepersonelloven. Dette vil være i saker der legen har utvist en adferd som har krenket kvinnen og ikke innfridd kravet om å yte omsorgsfull hjelp.

Statens helsetilsyn deler videre departementets oppfatning og beskrivelse av at forskrivning av prevensjon og innsetting av spiral er allmennlegetjenester som inngår i det helhetlige tilbudet som fastlegene skal tilby sine listepasienter. Vi er kjent med at noen allmennleger ikke setter inn spiral fordi de ikke behersker teknikken, og fordi mange kvinner ønsker henvisning til gynekolog for å få den tjenesten. Forslaget innebærer at fastleger som ikke har nødvendig kompetanse og ferdigheter til å sette inn spiral, forventes å tilegne seg dette. Det støtter vi.

Samtidig vil vi understreke at helsepersonell plikter å innrette seg etter sine ferdigheter, jfr. helsepersonelloven § 4 andre ledd. I en overgangsperiode vil noen fastleger måtte henvise kvinnene til de har fått lært teknikken og ervervet seg tilstrekkelige ferdigheter. Dessuten vil det for noen fastleger med lister som er relativt korte og/eller har en ”skjev” sammensetning med få fertile kvinner, kunne bli vanskelig å få tilstrekkelig mengdetrening på innsetting av spiraler. Manglende trening og vedlikehold av ferdigheten kan true kvaliteten på helsehjelpen. Statens helsetilsyn vil understreke at i slike situasjoner må hensynet til kvaliteten og sikkerheten på helsehjelpen kvinnen skal få, være viktigere enn at alle fastleger skal gjennomføre prosedyren.

Statens helsetilsyn er enige i departementets forslag og føringer når det gjelder oppgavefordeling ved felleslister. Dersom en av legene i en fellesliste ikke behersker prosedyren med å innsette spiral, vil det kunne være mer hensiktsmessig å få en annen allmennlege til å gjennomføre helsehjelpen enn å henvise kvinnen til spesialisthelsetjenesten. Etter vår vurdering tar forslaget høyde for en slik situasjon ved å si at fastlegene kan fordele oppgaver av hensyn til kvaliteten på helsehjelpen. Det blir da viktig at kommunene og ev. tilsynsmyndigheten er oppmerksomme på problemstillingen, slik at dette ikke blir et vikarierende argument som tildekker at noen leger i realiteten reserverer seg av samvittighetsgrunner.

Det foreslås opprettet et felles nasjonalt grønt telefonnummer med informasjonstjeneste om abort og uønskede graviditeter. Vi oppfatter at et slikt ”grønt telefonnummer” er ment å skulle gi generell informasjon om regelverket og den abortsøkendes rettigheter. Det forslaget får vår tilslutning. Vi vil også påpeke nødvendigheten av at helseforetakene gjør enkelt tilgjengelig den informasjonen kvinnen trenger for å henvende seg direkte til dem.

Med hilsen

Heidi Merete Rudi etter fullmakt
assisterende direktør

Kristina Totlandsdal
seniorrådgiver

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og sendes derfor uten underskrift

Helsefaglig saksbehandler: Kristina Totlandsdal, tlf. 21 52 99 21
Juridisk saksbehandler: Lisbeth Raastad, tlf. 21 52 99 65